

Lubenec místo našeho domova

Ing. Martina Lukešová, krajinná ekoložka a lektor environmentální výchovy

Ještě než se vám pokusím přiblížit význam zdejší krajiny z hlediska ochrany přírody, musím nejprve upozornit na to, že krajina je místem, kde žijeme, je to naše životní prostředí a právo na zdravé životní prostředí máme jak podle naší legislativy, tak podle naší ústavy.

Právo na životní prostředí mají všechny živé organizmy naší planety, nejenom my lidé, kteří svou činností vlastně zabíjíme sami sebe, protože si ničíme své životní prostředí.

Kapacita naší planety je omezená. Již teď je spočítáno, že bychom jí potřebovali sedmkrát větší. I z těchto důvodů je jen naší zodpovědnosti bránit každý kousek přírody, každou píď země a je jedno jestli na ní rostou ohrožené druhy rostlin nebo ne. Úplně nejcennější se považují takové části krajiny, které jsou tzv. ekologicky stabilní, to znamená, že fungují bez pomoci člověka, jsou to krajiny blízké přírodním biotopům, ty které by tam tak byly i bez nás a právě taková krajiny se nachází v lokalitě Liščí skály, nebo Čertovka, ale také Blatenský svah s náhorními mokřady s rašeliníkem a hodnotným lesem kde přirozeně zmlazuje jedle. Zdejší lesy mají ochranný charakter nikoli jen hospodářský. Místní skalnaté výchozy s nádhernou vyhlídkou do kraje a Struhařský potok se svými přítoky a kamennými stěži, prameny, mokřady, kamenná hrazení toků, kdysi fungující kaskáda rybníků a rybníky současné, je to krajina kam všichni chodíme na procházky, na houby na výlety, je to krajina, kde je myrostla, místo o které nechci přijít i když tady už fyzicky nebydlím. Je to místo, za které stojí se bit, protože má význam nejen teď pro nás, ale také pro budoucí generace. Je to místo našeho domova - našeho životního prostředí a věřte mi nebo ne, ale žádné stadiony, hřiště, koupaliště ani zábavná centra, která by se za jeho prodej dala pořídit, nikdy nenahradí jeho skutečnou hodnotu.

Slovo prodej myslím doslovně, protože právě proto jsme tady. Slibované výhody za naši zodpovědnost vůči celému státu za uložení vysoce radioaktivního odpadu jsou jen špetkou moučkového cukru na velké bábovce. Agenti společnosti SURAO jsou horší než prodejci hrců či vysavačů, kteří se vám snaží zalíbit, aby vám prodali předražené zboží, které nepotřebujete. My občané, jako zákazníci jsme však zodpovědní za koupi. Vše závisí na nás.

Dovolte mi ještě sdělit slova našeho významného odborníka na krajinu a geologii, pana Václava Cíleka:

„KRAJINA JE OBRAZ LIDÍ, KTEŘÍ JI OBÝVAJÍ.“

„Krajina se stala klíčovým pojmem v přírodních i některých humanistických věd. Jednak jsme krajinu začali v globalizovaném světě plném obchodních center a dálnic ztrácet, jednak jsme si uvědomili, že se něco děje i v naší vnitřní krajině. Abychom poznali, kdo jsme, nemusíme chodit k psychoanalytikovi – stačí se podívat z okna.“

(Václav Cílek, Krajiny vnitřní a vnější, 2002)

Smutné na tom je, že my se na svou krajinu z okna budeme moci podívat (pokud z ní něco zbude), ale nebudeme moci do ní vstoupit.

Krajinařské hodnocení lokality „Čertovka“

1. Je to krajina velice rozmanitá s bohatým výčtem různých ekosystémů od suchých skalnatých až po mokřadní, lužní a bažinné. Takto členitá krajina se smíšeným lesem blízká přírodním biotopům se hodnotí jako **ekologicky stabilní**, podle Územního systému ekologické stability, je hodnocená číslem 5 až 6, což je nejvyšší ocenění.
2. Zdejší ekosystémy jsou **druhově bohaté - rozmanité**. Není zde potvrzen kriticky ohrožený druh rostlin, ale nachází se zde značná populace sasanky hajní, blatouchu bahenního, prvosenky jarní, jestřábníku chlupáčku na skalách a rašeliníku v náhorních plošinách Blatenského svahu, mokřadní společenstva, skalní společenstva, lesní společenstva od nultého lesního pásma až po pásmo dubo-bukové, také teplé doubravy a mnoho mnoho dalších, které na poměrně malé ploše tvoří druhově bohaté ekosystémy, to

znamená, že **je zde bohatá biodiverzita**. Ta je řešená i na mezinárodní úrovni, protože právě biodiverzita je podstatná pro budoucnost ekosystému a jeho stabilitu.

3. Přechody mezi společenstvy jsou zde různě ostrá, často přecházejí jedno v druhé pozvolna nebo přecházejí velice ostře. **Na okrajích těchto četných společenstev je nejvyšší druhová rozmanitost.** Z hlediska dlouhodobého využití krajiny jsou tyto přechodová pásma považována za nejcennější a máme zde možnost vyzorovat zajímavé jevy, které lze využít v budoucí péči o krajinu, využít tyto jevy k hospodaření tzv. permakulturním způsobem, které se jeví jako jediné východisko péče a hospodaření, jež je udržitelné za současné populace. Permakultura je naprostý opak současného zemědělského hospodaření, které se nachází na severní straně od řešeného území. Současné zemědělské plochy jsou hodnoceny jako velice ekologicky nestabilní a hospodaření na nich způsobuje degradaci půdy, ztrátu druhové biodiverzity a v konečném důsledku hospodaření tímto způsobem až totální vyčerpání půdy.
4. Ve zdejší lokalitě se nacházejí četné prameniště a Struhařký potok je jediným zdrojem vody pro Lubenecký rybník. Lubenec leží ve srážkovém stínu, a proto je vodní režim v krajině velice podstatný pro celkové mikroklima regionu. Hrozba ztráty zdrojů vody nebo změna vodního režimu je i pro blízké okolí velice zásadní. Změna režimu vody je pravděpodobná nejen v důsledku vrtání hlubokých sond při průzkumu, ale hlavně při potřebném odlesnění při zajištění techniky a zázemí při průzkumu a případné výstavby úložiště.
5. Dále hrozí znečištění všech složek životního prostředí (vody, půdy i vzduchu), celkové emise do životního prostředí jsou sice v této době jen hypotetické, ale je nutné s nimi počítat. Jedná se o prašnost, hlučnost, riziko havárií technik a znečištění povrchových vod a půdy, vzniklá eroze půdy po odlesnění, vyšší riziko náchylnosti lesních porostů k polomům a lesním škůdcům, ztráta domova zvěře a ptactva, devastace celých ekosystémů a narušení stability krajiny. V neposlední řadě se jedná o hospodářskou ztrátu z daného území, ztráty přírodních zdrojů. V současnosti je v lokalitě zdravé životní prostředí, velice kvalitní ovzduší, které potvrzují 7 až 10 ročníky jehlic na jedlích bělokorých v okolí Blatenského svahu. Nejsou zde zjištěné žádné staré zátěže. V lokalitě není průmysl, doprava minimální a hospodaření v lese šetrné k přírodě.
6. Krajinu je celek vyšší integrační úrovně než je ekosystém a protože lidská činnost je nedílnou součástí dějů, které v přírodě probíhají, je naše krajina kulturní, ale člověk v řešeném území nepůsobí klíčovým vlivem. Naopak lidskou činnost ve zdejší krajině v podobě, pastvin, stezek, kamenných odpočívadel a vodních děl považujeme za přínosnou, protože jí tvoří více rozmanitou. Zdejší obyvatele proto řešenou lokalitu často navštěvují a je zde velice oblíbená. V lokalitě je také několik rekreačních chatových osad, které jsou velice citlivě umístěné a místní majitelé nemovitostí stejně tak citlivě ke krajině chovají.
7. Svérázný vzhled nebo-li krajinný ráz lokality Čertovka se asi nedá srovnávat s mimořádností Českého ráje nebo Moravského krasu přesto má jisté jedinečné prvky, které dokážou ocenit jak místní obyvatelé, tak noví návštěvníci. Velice zajímavé jsou skalní výchozy s vyhlídkou do kraje, stará vodní díla, kamenná odpočívadla, kamenná pole, skalky s teplomilnými druhy rostlin a o několik metrů dále mokřadní druhy a lužní les okolo Struhařského potoka, studánky a louky střídající les.
8. O kráse zdejší krajiny a o zdravém životním prostředí, které je hlavně v porovnání s devastovanými částmi Severočeského kraje velice zřejmé, svědčí umístění zařízení, která v minulosti sloužila jako dětské tábory a školy v přírodě. Tyto stavby jsou i dnes využívány k rekreačním účelům, jejich majitele nelze zanedbat.
9. **Zdejší Krajina má také duch místa.** „*Duch místa má celou řadu vlastností, které jsou jak zcela praktické a přzemní, tak i vznešené. Duch místa není pouze poetickou koncepcí romantiků, ale způsobem, jak místo funguje a ovlivňuje naše těla, organizaci práce i pocity.*“ (Cílek 2004)

Tento jev považuji za nejpodstatnější. Je to něco, co nedokážeme popsat, pojmenovat a vůbec ne vyčíslit. Ačkoli nové metody na ohodnocení přírodních zdrojů tohoto typu jsou a právě na tomto konkrétním případě pracuje tým pana Doc. Sejáka, který dokáže finančně ocenit ztrátu zdejšího území pro místní obyvatele. Podle výsledků této metody si můžeme udělat představu, jaká finanční náhrada by byla adekvátní ke ztrátě tohoto území.

Musíme si zde uvědomit, že příroda se pravděpodobně po ustálení provozu případného úložiště obnoví a protože prostor bude uzavřen veřejnosti, je zřejmé, že zde bude vznikat opět zajímavý biotop stejně, jako je tomu ve vojenských újezdech.

Že se jedná jen o průzkum? Obnovení režimu ve zdejší krajině po zásahu při geologických průzkumech se mnozí z nás již nedožijí. Ztrátu našeho životního prostoru mohou mnozí z nás brát velice osobně a psychotický aspekt je zde zřejmý.

Hodnocení dopadů geologického průzkumu a případné výstavby úložiště jaderného odpadu:

- Zákaz vstupu do krajiny, kterou obyvatelé byli zvyklí po generace navštěvovat. Psychický dopad na obyvatele je zřejmý.
- Ztráta ekologické stability krajiny.
- Narušení vodního režimu krajiny, změna mikroklimatu.
- Zvýšení eroze půdy po odlesnění, zvýšení rizika polomů okolních lesů.
- Ztráta biodiverzity a ztráta možnosti přírodních jevů, které vedou k učení naší společnosti k permakulturnímu hospodaření.
- Snížení stavu zvěře, ptactva a celkové fauny v lokalitě.
- Ztráta možnosti rekreace a odpočinku, ztráta hospodářských záměrů místních podnikatelů v rekreačních oblastech a v hospodaření v lese a na vodních dílech.
- Změna rázu krajiny a naprostá ztráta „Ducha krajiny“.
-

Zpracoval: Ing. Martina Lukešová, březen 2012